

Charakterystyka instytucji mediacji w postępowaniu karnym

Istotą instytucji mediacji w postępowaniu karnym jest dobrowolne porozumienie zawarte pomiędzy pokrzywdzonym a sprawcą przestępstwa mające na celu naprawienie szkód materialnych i moralnych wyrządzonych popełnionym przestępstwem przy udziale osoby jaką jest mediator, którego w tym porozumieniu winna cechować bezstronność i neutralność.

Zawarte w wyniku mediacji porozumienie pozwala na trwałe zakończenie konfliktu pomiędzy sprawcą przestępstwa a osobą pokrzywdzoną. W wyniku tego porozumienia sprawca przyjmuje odpowiedzialność na skutki przestępstwa i zobowiązuje się do naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem natomiast pokrzywdzony ma możliwość wyrażenia swoich oczekiwań i potrzeb.

W efekcie instytucja mediacji w postępowaniu karnym jest ważnym narzędziem oraz sposobem rozwiązywania sporu pomiędzy sprawcą przestępstwa a pokrzywdzonym.

Postępowanie mediacyjne jest obecnie uregulowane w art. 23 a Kodeksu postępowania karnego. Z wskazanej regulacji prawnej wynika, iż Sąd a w postępowaniu przygotowawczym prokurator może z inicjatywy lub za zgodą pokrzywdzonego i oskarżonego skierować sprawę do instytucji lub osoby godnej zaufania w celu przeprowadzenia postępowania mediacyjnego pomiędzy pokrzywdzonym a oskarżonym. Warunkiem skierowania sprawy do postępowania mediacyjnego jest zgoda tak pokrzywdzonego jak i oskarżonego. Gdy z inicjatywą przeprowadzenia postępowania mediacyjnego wystąpi jedna z wyżej wskazanych stron to niezbędna jest zgoda drugiej strony tego postępowania.

Ustawodawca wskazał iż postępowanie mediacyjne nie powinno trwać dłużej niż miesiąc z tym że do jego okresu nie jest wliczany czas trwania postępowania przygotowawczego.

Postępowanie mediacyjne może być prowadzone:

- w sprawach z oskarżenia publicznego, na podstawie postanowienia prokuratora, sądu lub organu Policji, z inicjatywy organu procesowego, stron/y albo za zgodą stron – art. 23a k.p.k., art. 339 § 4 k.p.k., art. 325 i § 2 k.p.k.;
- w sprawach z oskarżenia prywatnego, na podstawie postanowienia sądu, na wniosek lub za zgodą stron, zamiast posiedzenia pojednawczego – art. 489 § 2 k.p.k.,
- w sprawach dotyczących wykonania bezwzględnej kary pozbawienia wolności, na podstawie postanowienia sądu penitencjarnego, na wniosek przedstawiciela administracji zakładu karnego, sądowego kuratora zawodowego, zgodnie z wnioskiem skazanego lub pokrzywdzonego albo z urzędu – art. 162 § 1 k.k.w., przepisy art. 23a k.p.k. stosuje się odpowiednio (art. 1 § 2 k.k.w.);
- koszty postępowania ponosi Skarb Państwa – art. 618 § 1 pkt 8 k.p.k

Zgodnie z treścią art. 23a § 5 Minister Sprawiedliwości określił w drodze rozporządzenia warunki jakim powinny odpowiadać instytucje i osoby uprawnione do przeprowadzenia mediacji, sposób ich powoływania i odwoływania, zakres i warunki udostępniania akt instytucjom i osobom uprawnionym do przeprowadzenia mediacji oraz sposób i tryb postępowania mediacyjnego, mając na uwadze potrzebę skutecznego przeprowadzenia tego postępowania.

Wyżej wymienione kwestie zostały określone w Rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 czerwca 2003 r. w sprawie postępowania mediacyjnego w sprawach karnych (Dz. U. Nr 108 poz. 1020).

Wskazany akt prawny określa jakim warunkom winna odpowiadać instytucja lub osoba godna zaufania uprawniona do prowadzenia postępowania mediacyjnego.

Jeśli chodzi o instytucje uprawnione do prowadzenia postępowania mediacyjnego winny one spełniać następujące warunki:

- zgodnie ze swoimi zadaniami statutowymi powołane zostały do wykonywania zadań w zakresie mediacji, resocjalizacji, ochrony interesu społecznego, ochrony ważnego interesu indywidualnego lub ochrony wolności i praw człowieka,
- posiadają warunki organizacyjne lub kadrowe umożliwiające przeprowadzenie postępowania mediacyjnego,
- zostały wpisane do wykazu prowadzonego w sądzie okręgowym, instytucji i osób godnych zaufania uprawnionych do prowadzenia postępowania mediacyjnego.

Zgodnie z treścią wskazanego rozporządzenia postępowanie mediacyjne może prowadzić osoba fizyczna która:

- posiada obywatelstwo polskie,
- korzysta w pełni z praw cywilnych i obywatelskich,
- ukończyła 26 lat,
- biegle włada językiem polskim,
- nie była karana za przestępstwa umyślne,
- posiada umiejętności likwidowania konfliktów oraz wiedzę wystarczającą do przeprowadzenia postępowania mediacyjnego w szczególności w zakresie psychologii pedagogiki, socjologii, resocjalizacji lub prawa,
- daje rękojmię należytego wykonywania obowiązków,
- została wpisana do wykazu prowadzonego w właściwym miejscowo sądzie okręgowym.

Obowiązkiem mediatora po doręczeniu mu postanowienia wydanego przez sąd lub prokuratora jest:

- nawiązanie kontaktu z pokrzywdzonym, podejrzanym lub oskarżonym celem ustalenia terminu i miejsca spotkania z każdym z nich,
- przeprowadzenie spotkania mediacyjnego z udziałem pokrzywdzonego, podejrzanego lub oskarżonego,
- udzielenie pomocy w opracowaniu treści ugody między pokrzywdzonym, podejrzanym lub oskarżonym oraz sprawdzenie wykonania wynikających z niej zobowiązań.

Po przeprowadzeniu postępowania mediacyjnego instytucja lub osoba godna zaufania sporządza sprawozdanie z jego przebiegu i wyników / art. 23a § 4 kpk /.

Korzyścią wynikająca z przeprowadzonego postępowania mediacyjnego jest koncentracja materiału dowodowego jak również dążenie do rozpoznania sprawy czy posiedzenia a jego wynikiem jest to że sprawca jak najszybciej odpowie za swój czyn a pokrzywdzony w krótkim terminie otrzyma należną mu satysfakcję.

Poprzez skrócenie czasu rozpoznania sprawy i sprawności orzekania postępowanie mediacyjne warunkuje spełnienie międzynarodowych standardów w zakresie ochrony praw człowieka (art. 6 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka).